

Tartu Ülikool  
Sotsiaal- ja haridusteaduskond  
Haridusteaduste instituut  
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Kaisa Kurik

LASTEAIAÕPETAJATE ARVAMUSED LASTERAAMATUTE KASUTAMISEST  
LASTE KOOLIKS ETTEVALMISTAMISEL

bakalaureusetöö

Juhendaja: lektor Maret Olo, MA

Läbiv pealkiri: Lasteraamatute kasutamine

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: lektor Maret Olo, MA

.....

*(allkiri ja kuupäev)*

Kaitsmiskomisjoni esimees:

.....

*(allkiri ja kuupäev)*

Tartu 2012

## Sisukord

Resümees.....	3
Sissejuhatus.....	4-12
<i>Töoga seotud mõisted.....</i>	<i>4-5</i>
<i>Lasteraamatud ja selle liigid.....</i>	<i>5-7</i>
<i>Kooliks ettevalmistamine.....</i>	<i>7-9</i>
<i>Lasteraamatute kasutamine laste kooliks ettevalmistamisel.....</i>	<i>9-11</i>
<i>Eesmärk ja uurimisküsimused.....</i>	<i>11-12</i>
Meetod.....	12
Uuritavad.....	12
Mõõtevahend.....	12
Protseduur.....	12
Tulemused.....	13-17
<i>Lastekirjanduse kasutamine laste kooliks ettevalmistamisel.....</i>	<i>13-15</i>
<i>Lasteaiaõpetajate hinnangud lasteraamatutele.....</i>	<i>15-16</i>
<i>Lasteaiaõpetajate hinnangud raamatute olulisusele laste kooliks ettevalmistamisel ning arvamus eestikeelsest kirjandusest.....</i>	<i>17</i>
Arutelu.....	18-20
Tänuõnad.....	20
Autorsuse kinnitus.....	20
Kasutatud kirjandus.....	21-22
Lisa 1.....	23-25

Lasteaiaõpetajate arvamused lasteraamatute kasutamisest laste kooliks  
ettevalmistamisel

Resümee

Lasteaiaõpetajad kasutavad laste kooliks ettevalmistamisel erinevaid lasteraamatuid. Õigustatult tekib küsimus, kuidas lasteraamatuid kasutatakse laste kooliks ettevalmistamisel. Käesoleva uurimuse eesmärgiks oli välja selgitada lasteaiaõpetajate arvamused lasteraamatute kasutamisest laste kooliks ettevalmistamisel. Uurimus viidi läbi 2012. aasta veebruaris. Mõõtevahendina kasutati ankeetküsimustikku lasteaiaõpetajatele. Uurimuses osales 60 õpetajat Põlva ning Võru linnast ja maakonnast. Saadud tulemused näitasid, et staažikad õpetajad eelistavad kasutada laste kooliks ettevalmistamisel muinasjuturaamatuid, noored õpetajad nii muinasjuturaamatuid kui ka aimekirjandust võrdselt. Lasteraamatu valikul peavad õpetajad olulisteks aspektideks raamatu eakohasust, sisu arusaadavust ning õpetlikkust ning raamatus olevaid illustratsioone. Edaspidi võiks uurida, millised on populaarsemad aime-, muinasjutu- ja tegelusraamatud lasteaias, seda nii õpetajate kui laste eelistuste kohaselt.

Kindergarten Teachers Opinion about Using Children's Books for Children's School  
Preparation

Abstract

Kindergarten teachers use different children's books for school preparation. The justifiable question is how children's books are used for school preparation? The aim of the present research was to find out kindergarten teachers opinions about using children's books for children's school preparation. The research was lead out in February 2012. The questionnaire for kindergarten teachers was used for measurement. 60 teachers of Põlva and Võru County participated in the study. The findings of the research indicate that teachers who have worked in kindergarten longer choose fairy tales for school preparation and younger teachers use fairy tales and fiction books equally for children's school preparation. The kindergarten teachers consider selecting children's book the following aspects essential: children's age, the content of the book, its understandability, how informative the book is and how the illustrations contribute to the book. In the future children's and teachers opinion about the most popular fiction-, fairy tales- and practice books in kindergarten could be studied.

## Sissejuhatus

Koolieelse lasteasutuse seaduse §2 lõike 1 kohaselt on alusharidus teadmiste, oskuste, vilumuste ja käitumisnormide kogum, mis loob eeldused edukaks edasijõudmiseks igapäevaelus ja koolis. Nimetatud säte tähtsustab alusharidust kui ühte hariduse taset. Erinevate uuringute tulemustele tuginedes võib väita, et alusharidus on kõige tähtsam haridustase, sest loob eeldused kogu edasiseks arenguks (Raudsepp - Alt, 2008).

Lasteaiaõpetaja üks olulisemaid ülesandeid on valmistada laps ette kooli minekuks. Laps peab omandama algteadmised õppetööst ning oma teadmiste iseseisva kasutamise võimalustest ja vajadustest (Viher, 2002). Laste kooliks ettevalmistamisel kasutavad õpetajad lisaks muule õppematerjalile ka mitmesugust lastekirjandust. Lasteraamatutes on kasutusel kirjakeel, mis rikastab oluliselt laste suulist eneseväljendust (Hallap & Padrik, 2008). Lasteraamatud laiendavad ka laste sõnavara ja võimaldavad selgitada uusi mõisteid.

Eve Annuki (2008) poolt läbi viidud uurimuses selgus, et lasteaiaõpetajad valivad lastekirjandust silmas pidades selle eakohasust, õppekavale vastavust ning pildimaterjali olemasolu. Samad tulemused sai Ene Tigas (2006) oma uurimuses. Terri Schmitz'i (1997) uurimuse kohaselt valitakse lastele raamatuid silmas pidades eelkõige lasteraamatu huvitavust. Eve Annuki ja Ene Tigase uurimustes ilmnis tõsiasi, et lasteaiaõpetajad eelistavad lastele raamatute valimisel lasteaias olemasolevaid raamatuid.

Käesolevat tööd ajendas kirjutama autori huvi selle vastu, missugused on lasteaiaõpetajate arvamused lasteraamatute kasutamisest laste kooliks ettevalmistamisel. Kuna lasteraamatute valik on poodides ja raamatukogudes väga suur (viimasel ajal leiab ka palju väheväärtuslikku ja sobimatut), on oluline uurida lasteaiaõpetajate arvamusi lasteraamatute kasutamisest, vajadusest ning võimalustest laste kooliks ettevalmistamisel. Autorile teada olevates uuringutes ei ole käsitletud lasteraamatute kasutamist laste kooliks ettevalmistamisel, mistõttu on töö uudne. Käesoleva uurimuse eesmärgiks on välja selgitada lasteaiaõpetajate arvamusi lasteraamatute kasutamisest laste kooliks ettevalmistamisel.

### *Tööga seotud mõisted*

*Aimekirjandus.* Populaarteaduslik kirjandus ehk teabekirjandus. Aimeramatu eesmärk on anda edasi teadmisi ning ilukirjanduslik narratiiv on sageli vaid vahend, mille abil teaduslikku teksti lastele arusaadavas vormis esitada (Krusten et al., 2006).

*Lasteraamat.* Teos, mis on kirjutatud, illustreeritud ja kujundatud, arvestades eeldatava lugejaskonna east tulenevaid huvisid ja vastuvõtuvõimet. J. Kunder määratles 1883.

aastal lastekirjanduse funktsioone: „Hea lasteraamatu käest nõutakse, et ta õpetaks“ (Krusten et al., 2006, lk 107-108).

*Muinasjutt.* Eepika žanr, rahvauskumustel, müütidel või vabal fantaasial rajanev meelelahutuslik või õpetliku sisuga lugu, mille iseloomulikeks tunnusteks on imepärane, üleloomulike ja ebatavalise esinemine, süžee ja tegelaste skemaatilisus, tegevuse tõusvalt astendatud kordused, detailide vähesus, ajaline ja ruumiline ebamäärasus, maagilised esemed, imepärased tegelased. Muinasjutul on reeglina õnnelik lõpp, headus võidab kurjuse (Krusten et al., 2006).

*Tegelusraamat.* Lasteraamat, mis võimaldab peale lugemise ka aktiivset käelist tegevust. Tegelusraamatutel on palju alaliike: *meisterdamisraamat, joonistamisraamat, värvimisraamat, nuputamisraamat ehk mõistatamisraamat, mänguasi - raamat, liikuvate piltidega raamat, ruumipildiraamat, puslerraamat ja kleepsuraamat* (Krusten et al., 2006).

### *Lasteraamatud ja selle liigid*

Lasteraamatud on kirjutatud, publitseeritud ja kohandatud spetsialistide poolt, kelle peamiseks sihtmärgiks on lapsed vanuses kuni 18 aastat (Nikolajeva, 1997). Lastekirjandus arvestab lugeja iga ja psüühilist eripära. Lastekirjanduse sihtgrupp on lapsed oma mõtete ja arusaamadega maailmast. Lastekirjandus on koht, kus saab last ja temaga seotud isikute rolle nii peegeldada kui ka teatud rollimudeleid luua ja võimendada. Lasteraamatud pakuvad lastele situatsioone, mille najal saavad väikesed inimesed arutleda teemade ja probleemide üle, mis tunduvad neile huvitavad ja olulised (Reidolv, 2007).

Keel raamatus peab olema eakohane, seda nii sõnavara kui ka lausestuse tasandil (Palm, 2000). Lastekirjandusega tutvumine arendab aktiivselt kõiki lapse keelevahendeid: nad saavad teada uute sõnade tähendusi, kuulevad/loevad eri tüüpi lauseid. Märkimist väärib kindlasti kirjanduslike tekstide metafooride, piltlike väljendite rohkus. Lasteraamatutes kasutusel olev kirjakeel rikastab oluliselt laste suulist eneseväljendust (Hallap & Padrik, 2008).

Rahvusvaheliselt tuntud lastekirjanduse uurija Maria Nikolajeva väidab, et lastekirjanduse ülesanne on laste harimine. Lasteraamatu abil saab tark täiskasvanu lapsele palju ära seletada - liivakastisuhetest kuni ühiskonna elus toimuvate protsessideni. Raamat sotsialiseerib last ja vahendab talle kultuurisaavutusi (Reidolv, 2007). Enamasti sisaldab lasteraamat illustreeritud teksti, aga võib koosneda ka ainult piltidest, harvem ainult tekstist (Krusten et al., 2006). Lasteraamatutes olevad tekstid peaksid hõlmama suulist edastatavust - rahvajutte, muinasjutte ja legende, illustreeritud tekste ja pildiraamatuid (Hunt, 2003). Piirid

laste-, noorte- ja kogupereraamatute vahel on ähmased ja raskesti määratletavad.

Lasteraamatud saab jagada ilukirjanduslikeks, aимерааmatuteks, käsiraamatuteks ja tegelusraamatuteks (Krusten et al., 2006).

Järgnevalt antakse ülevaade lasteraamatute liikidest. Muinasjutte on kirjutatud väga erinevatel teemadel, tihti põhinevad need rahvauskumustel või müütidel. Nende kirjutamisel ning jutustamisel peetakse silmas neile iseloomulikke tunnuseid, mille järgi tunneb ära, kas tegu on muinasjutuga või mõne muu kirjandusteosega. Muinasjutte peetakse äärmiselt oluliseks teguriks lapse varases psühholoogilises arengus, kuna need on asendamatud laste kujutlusvõime rikastamisel, tegelevad inimolemise sügavate probleemidega ning vastavad igavikulistele küsimustele inimese ja maailma kohta (Bettelheim, 2007).

Muinasjuttudele on omane sõnastada eksistentsiaalne dilemma lühidalt ja rõhutatult, mis lubab lapsel kohe kokku puutuda probleemiga selle olulises vormis. Muinasjutt lihtsustab kõiki olukordi. Loo tegelased on selgelt välja joonistatud, kõik tegelased on pigem tüüpilised kui unikaalsed. Erinevalt sündmustest tänapäevastes lastejuttudes, on kurjus kõikjal sama palju esindatud kui vooрус. Praktiliselt igas muinasjutuski on headus ja kurjus kehastatud erinevate tegelaste ja nende tegudena; headus ja kurjus on elus igal pool (Bettelheim, 2007). Lastekirjandus on tihti väikestele lastele esmane kokkupuude halbade inimestega (tegelastega).

Järgmisena antakse ülevaade aimekirjandusest, mida on lasteaedades hakatud rohkem kasutama, seda nii õppetöös kui selle väliselt. Russel Freedman (1992) on öelnud, et aimekirjandus on pakk fakte saavutamaks tõde. Kahjuks aga ei saa fakte alati uskuda. Faktid võivad olla mitteusaldusväärsed, eksitavad, ebaselged või kahtlevad. Aimekirjanduse peamine eesmärk on informeerida, juhendada ja selgitada. See pole aga piisav. Efektiivne aимерааmat peab hingestama sisu, seostama selle eluga. Raamat peab tekitama ilmeka ja tõetruu maailma, et lugeja siseneks sellesse meeleldi ja lahkuks ainult vastumeelselt. Head aимерааmatut peaks olema meeldiv lugeda. Parimad aimekirjanduslikud raamatud on kirjutatud autorite poolt, kes tõepoolest on uurinud oma teemat, kirjutanud sellest loominguliselt ja aru saanud laste vajadustest ja võimetest (Dowd, 1992, viidatud Freeman & Person, 1992).

Lasteaedades on veel kasutusel tegelusraamatud, mis võimaldavad peale lugemise ka aktiivset käelist tegevust. Tegelusraamatute alla kuuluvad meisterdamis-, joonistamis-, värvimis-, nuputamis-, ning kleepsuraamatud. Meisterdamisraamat võimaldab selleks määratud raamatu osi eemaldades enesele näiteks mänguasi valmistada. Joonistamisraamat pakub lugejale ise joonistamise võimalusi. Värvimisraamat on tekstita või vähese tekstiga raamat, mille kontuurjoonega joonistatud pildid tuleb lapsel endal värvida. Nuputamisraamat

ehk mõistatamisraamat pakub lugejale mitmesugust tegevust: ristsõnu lahendada, joonega numbreid ühendades või mosaiikpildi detaile värvides pilt saada jne. Kleepsuraamatus on eraldi leheküljed iseliimuvate kleepsudega, mis asetatakse illustratsioonidel õigesse kohta (Krusten et al., 2006). Üldjuhul meeldivad kleepsuraamatud lastele kõige rohkem, kuna nendega saavad nad hakkama ilma täiskasvanu abita.

Lisaks raamatutele kasutatakse lasteaias ka töövihikud. Nendest kas paljundatakse lastele ülesandeid või on igal lapsel oma töövihik. Töövihikuid on lasteaedadele igast valdkonnast ning nende koostamisel on arvestatud eakohasust ning kooliks ettevalmistamist. Ülesanded on esitatud joonistähedega, et lapsed saaksid ise ülesande korraldust lugeda. Paljudes töövihikutes on ülesannetes olemas ka motiveeriv pool, näiteks lubades peale ülesande lahendamist värvida pilt endale meeldivate värvidega. Tihti täidavad lapsed sellised töövihikuid hea meelega ning need pakuvad neile huvi. Oskuslikult koostatud töövihikuga saab toetada lasteaiaõpetajate tööd ja vähendada nende tehnilise töö mahtu ning muuta laste tegevusi huvitavamaks ja vaheldusrikkamaks (Saare, 2004). Järgmine peatükk annab ülevaate laste kooliks ettevalmistamisest.

### *Kooliks ettevalmistamine*

Kooliks ettevalmistamisel lähtuvad lasteaiaõpetajad koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast, kus on välja toodud 6 - 7 aastase lapse eeldatavad oskused neljas üldoskuste rühmas: mänguoskused, tunnetus- ja õpioskused, sotsiaalsed oskused, enesekohased oskused. Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008).

Õpetajad põimivad lasteraamatute kasutamise mänguga, et lapsed omandaksid uusi teadmisi ja oskusi kooliks, kus lapselt oodatakse palju. Laps peab vastutama oma tegevuse ja õppimise eest, kuna õpetaja ei saa mõelda, arutleda ja õppida lapse eest. Laps õpib uurides, küsides, võrreldes, kuulates, arutledes ning iseenda ja ümbritseva kohta vaatlusi tehes. Lapse loomulikule uudishimule tuleb anda eesmärgistatud suund (Brotherus, Hytönen, Krokfors, 2001).

Õppe- ja kasvatustegevuse seob tervikuks lapse elust ja ümbritsevast keskkonnast tulenev temaatika. Valdkondade kaupa esitatud õppesisu ja -tegevuste lõimimisel lähtutakse üldõpetuslikust põhimõttest. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse järgmisi tegevusi: kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine, vaatlemine, uurimine, võrdlemine, arvutamine ning mitmesugused liikumis-, muusika- ja kunstitegevused (RÕK, 2008). Õpetajad integreerivad omavahel mitmeid õppe- ja kasvatustegevusi, et arendada lastel üldoskusi, püüdes niimoodi lapsi ette valmistada kooliks.

Tänapäeval nimetatakse kooliks ettevalmistamist õppimisvalmiduse kujunemiseks (Veisson, 2003). Koolivalmidus koosneb psühhofüsioloogilisest, vaimsest ja sotsiaalsest aspektist. Omavahel põimudes ja üksteisest sõltudes moodustavad nad terviksüsteemi, mis aitab kooliuisikul toime tulla koolipoolsete nõudmiste täitmisega. Lapsele esitatavate individuaalsete bioloogiliste, vaimsete ja sotsiaalsete nõuete vahel peab valitsema optimaalne kooskõla (Viher, 2002). Koolivalmidust mõjutavad eelkõige kodu ja lasteaed. Mitte ainult vanemad ei pea teadma, mida nende lastelt oodatakse, vaid ka õpetajad peavad teadma, mida vanemad neilt ja oma lastelt ootavad (Veisson, 2003).

Kodu osatähtsust lapse arengus ja sealhulgas koolivalmiduse kujunemisel on võimatu alahinnata. Igal perel ei ole võimalust pakkuda lastele häid elamistingimusi ja materiaalselt hästi kindlustatud arengukeskkonda. Oma võimaluste piires on vaja luua lapsesõbralik kodu, kus osatakse näha laste võimeid ja arendatakse neid edasi. Sellises kodus antakse lapsele võimalusi uute kogemuste ja muljete saamiseks. „Hea lastetuba“ on oluline, et inimene saaks koolis ja edaspidises elus hästi hakkama ja et tal oleks koht, kust vajadusel jõudu ammutada (Põdra, 2002). Heast kasvukeskkonnast tulnud lapsel on endal oluliselt lihtsam hakkama saada kooliks ettevalmistamisega ning õpetajatel on kergem sellisest kodust tulnud lapsi arendada.

Lasteaia osatähtsus mängib lapse arengus veelgi suuremat rolli. Õpetaja peaks selgusele jõudma laste huviobjektides ja suunama laste tööd ja õpitegevust neis valdkondades. Õpetaja peaks suutma eristada, millest laps tõeliselt huvitub, mis on huvitav õpetajale endale või mis vanemate meelest võiks last huvitada. Sellega peaks õpetaja looma lastele hea õpikeskkonna, mis pakub küllaldaselt võimalusi uurimiseks ja kogemiseks ning aktiveerib last loovale probleemilahendusele (Hujala, 2004).

Lapse teadmised ja oskused kinnistuvad kõige paremini mängu kaudu. Koolivalmidust kujundab soodsalt mäng, eriti rollimäng. Täiskasvanu peab rollimängu puhul jälgima, et lapsed täidaksid mängus erinevaid rolle, vahetaksid omavahel osasid. Mängus saab laps kasutada oma teadmisi ja fantaasiat, areneb lapse kõne ning rikastub sõnavara (Põdra, 2002). Eesti lasteaedades kasutatakse palju mängupõhist õpet, mis on meeldiv nii lapsele kui õpetajale endale. Erinevad mängud arendavad suhtlemisoskust, iseseisvat otsustamist, seega on abiks sotsiaalse kooliküpsuse saavutamisel.

Lapse kooliküpsuse mõõdupuuks on lapse toimetulek koolis. Järelikult võimaldab lugemis- ning kirjutamisvalmidus tulla koolis toime seal esitatavate lugemis- ja kirjutamisülesannetega. Et laps oleks koolis võimeline jätkama lugema ja kirjutama õppimist (just nimelt jätkama, mitte alustama õppimist) peavad tal olema: kujunenud eeldused ehk



eeluskused kirjaliku kõne omandamiseks ning omandatud esmased oskused. Et õppida lugema ja kirjutama, peab lapsel olema arenenud suuline kõne, erinevad tajud, mälu ja mootorika. Lugemis- ja kirjutamiseeldused kujunevad indiviiditi, sõltudes lapse arengutingimustest, aga ka lapse tunnetuslikust ning kehalisest arengust.

Lugema ja kirjutama õppimine toimub paralleelselt, sest mõlemal juhul on vaja valdavalt samu osaoskusi. Koolieelses eas kujundatakse vaid esmaseid oskusi, mille puhul mängib olulist rolli täiskasvanu abi oskaal ja keelematerjali raskusaste. Kirjutamise osaoskustest kujundatakse häälikute eristamise ning häälikute arvu ja järjekorra ning sõnas teistest pikema hääliku leidmise oskust. Häälikuid aitab sõnades eristada häälimine. See toetab ka lugema õppimist. Lugema õppimisel on omaette oskuseks sõna kokkuveerimine ja oletuse loomine sõna kõla kohta. Nii lugemisel kui kirjutamisel on vajalik hääliku ja tähe seostamine: lugemisel on vaja leida tähtedele vastavad häälikud, kirjutamisel häälikutele vastavad tähed (Hallap & Padrik, 2008).

Õpetajad tähtsustavad väga koolivalmiduse sotsiaalset aspekti ja soovivad, et kooliks ettevalmistamisel sellele rohkem tähelepanu pööratakse (Raudsepp - Alt, 2008). Sotsiaalse koolivalmiduse näitajateks loetakse vastavate motiivide olemasolu õppetöös, mis väljendub lapse suhtumises õppimisse, soovis saada uusi teadmisi, täiskasvanu nõudmiste täitmisel, huvis ümbritseva suhtes. Laps peab omandama algteadmised õppetööst ning oma teadmiste iseseisva kasutamise võimalustest ja vajadustest (Viher, 2002).

Väidedavalt saab laps koolis paremini hakkama, kui talle juba esiõpetuses on saanud osaks plaanipärane kasvatus, ta on saanud olla aktiivne ja tegevusest innustunud pedagoogiliselt pädevate täiskasvanute toel. Selles kasvatustegevuses õpib ta teadmistesse suhtumise viise ja õpib õppima, nii valmistub ta kooliks arvatavasti kõige paremini. Mitmed teadlased rõhutavad samuti, et vajame kognitiivsemalt orienteeritud esiõpetust. Vajame rohkem teadmisi sellest, kuidas lapse teadmised erinevates valdkondades arenevad. Tähtsam on näha, mida laps oskab, kui seda, mida ta ei oska (Braten, 1996, viidanud Brotherus et al., 2001).

#### *Lasteraamatute kasutamine laste kooliks ettevalmistamisel*

Õpetajal tuleb ostustada, milline raamat oleks kõige õigem koolieelikule, kuna kriteeriume, millele see vastama peaks, on mitmeid. Eve Annuki (2008) uurimusest selgus, et õpetajad valivad lastele raamatuid, pidades silmas ennekõike laste iga, kuid Ene Tigase (2006) uurimusest selgus, et õpetajad peavad eelkõige silmas õppekava ja seejärel laste

vanust. Nii Annuki kui Tigase töös töid õpetajad raamatu valikul välja aspektid: kirjanduslik sisu, informatiivsus ning illustratsioonid raamatus.

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008) toob välja „Keel ja kõne“ valdkonnas õppekasvatustegevuse kavandamisel pidepunkti, kus on öeldud, et lasteaiaõpetajal tuleb valida mitmekesiseid lasteraamatuid, et toetada lugemishuvi. Kuue- kuni seitsmeaastane laps peaks õppetegevuse tulemusena jutustama pildi, kuulnud teksti alusel ning andma niimoodi edasi põhisisu ja olulised detailid ning vahendama ka oma tundeid. Mare Mürsepp (1996) on öelnud, et pildil on lasteraamatus eriline kaal. Tähtsad on teksti sisse trükitud joonised ja pisipildid, mis haarduvad sõnalisse esitusse ja hõlbustavad sellest arusaamist. Pildid võivad kaunistada, teksti liigendada, kasvatuslikku rõhuasetust võimendada, õpetlikke teadmisi anda, toetada lugemiselamust jne.

Raamatu sisu on lapse suhtlemise arendamisel oluline. Kirjandusliku teksti analüüs aitab kaasa tegelaste käitumise motiivide ja tagajärgede mõistmisele. See omakorda mõjutab lapse suhtumist/hinnanguid ja käitumist. Tekstidena on kõnearenduse seisukohalt hindamatu väärtusega lastekirjanduse tekstid: näidendid, jutud, muinasjutud, luuletused, mõistatused, vanasõnad jne (Hallap & Padrik, 2008). Aino Pervik (2005) on arvamusel, et lastekirjanduse põhiülesandeid on õpetada lastele põhitõdesid (seetõttu peaks raamatu sisu olema lapsele arusaadav ja selgesti mõistetav), samuti peaksid seda tegema kodu ja kool, perekond ja õpetajad. Õpetaja ülesanne on õpetada eristama tõde valesst, head halvast (Ginter, 2008).

Õpetajad kasutavad lasteraamatuid oma tegevustes erinevalt, et lapsi õpetada ja julgustada ise jutustama. Laste üks lemmiktegevusi on kuulata täiskasvanu jutustusi. Lasteaiaõpetaja saab ise valida, kas ta loeb lastele jutu ette või siis jutustab selle neile. Lastele meeldivad mõlemad variandid, kuid neil on ka teatavad erinevused, mida õpetaja võiks arvestada enda valikut tehes. Luges juttu annab õpetaja lastele edasi teksti tervikliku sisu, kasutades intonatsiooni, hääletugevust, pause, sõnade rõhutamist ning miimikat, see aitab lapsel kuulnud mõista ning kuulata rahvaloomingut või ilusas emakeeles autoritekste.

Lugu jutustades annab õpetaja edasi loo sisu kõnekeeles ning püüab sisu muuta lastele arusaadavaks. Siinkohal on silmside jutustaja ja kuulajate vahel väga oluline, seda eriti väiksemate laste puhul. Õpetaja jutustus on lastele eeskujuks, siis kui neil tuleb ise kõnelema hakata. Üheks jutustamise vormiks on ümberjutustamine, mille abil õpib laps edastama kuulnud teksti vabas vormis. Valides teksti, mida hakatakse ümber jutustama võiks arvestada, et esitav tekst oleks lastepärane ja mõistetav, see eeldab teema tundmist ning sisust arusaamist. Tuleks kasutada teksti, kus on vähe tegelasi ning jutustuses peaks olema vähe otsest kõnet (Kivi & Sarapuu, 2005).

Janet Towell (1998, viidatud Mürsepp, 2003) on nimetanud 20 näpunäidet, mida õpetajad peaksid rühmas jutuvestmisel silmas pidama. Järgnevalt tuuakse mõned, mida peaks ka raamatu valikul silmas pidama.

1. Leia kindel, tuttavlik lugu. Tuttavad karakterid mõjuvad hästi.
2. Hoia lugu lihtne ja lühike.
3. Kasuta lugusid kelmidest ja võrukaeltest. Rahvajutud on selle poolest head.
4. Jäta meelde, et ehmata, üllatav lõpp on tore.
5. Kasuta tekstita pildiraamatuid.

Niisugused raamatud on mõjusad keeleoskuse arendajad (eriti muukeelsetele õppuritele). Merit Hallap ja Marika Padrik (2008) on andnud pidepunktid, mida jälgida, kui õpetaja töötab kirjanduslike tekstidega: kasutada tuleb eri tüüpi tekste (muinasjutud, näidendid, luuletused jne). Iga tüüpi kasutamisel juhtida laste tähelepanu nende tekstide eripäradele: nt head ja halvad tegelased, õnnelik lõpp muinasjuttudes, ilmekas dialoog näidendites, riimuvad sõnad luuletustest. Mida väiksemad on lapsed, seda olulisem on teksti toetav visuaalne või auditiiivne materjal: pildid, helid, nukud vm objektid. Kirjanduslikku teksti tuleb esitada teatraalselt: muuta kõne tempot, hääle tugevust ja kõrgust, teha ootamatuid pause, sisse tuua hüüatusi, isegi laulmist. Lapsi tuleks kaasata raamatu valikusse (millest tahaksid järgmisena kuulda/lugeda).

### *Eesmärgid ja uurimisküsimused*

Lasteraamatute valik on poodides ja raamatukogudes väga suur, kuid nende raamatute seas on palju väheväärtuslikku ning sobimatut. Stephen Krashen (2004) väidab, et California lapsevanemad on lastekirjanduse valikuga poodides rahul. Seetõttu tekkis mõte uurida Eesti lasteaiaõpetajate arvamusi lasteraamatute kasutamisest, vajadustest ning võimalustest laste kooliks ettevalmistamisel. Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on välja selgitada Põlva ja Võru linna ning maakonna lasteaiaõpetajate arvamused lasteraamatute kasutamisest laste kooliks ettevalmistamisel.

Eve Annuki (2008) uurimuses selgus, et kuni 10 aastase töökogemusega õpetajad ostavad lasteraamatuid rühma tarbeks sagedamini kui staažikad õpetajad, seetõttu eeldati erinevusi lasteraamatute valikul noorte ja staažikate õpetajate vahel ning püstitati järgnev uurimisküsimus: milliseid lasteraamatuid hindavad olulisimaiks staažikad (staaž 11 - üle 20 aasta) ning milliseid noored (staaž 0 - 10 aastat) lasteaiaõpetajad laste kooliks ettevalmistamisel?

Ene Tigase (2006) ning Eve Annuki (2008) uurimusest ilmsed aspektid (lapse iga, nädalateema, pildimaterjal), mida lasteaiaõpetajad peavad silmas, kui valivad rühma tarbeks lasteraamatuid. Seetõttu kasvas välja järgnev uurimisküsimus: missuguste hinnangute põhjal valivad lasteaiaõpetajad raamatu, mida kasutada laste kooliks ettevalmistamisel?

Merit Hallap ja Marika Padrik (2008) on väitnud, et raamatu sisu on lapse suhtlemise arendamisel oluline ning kirjandusliku teksti analüüs aitab kaasa tegelaste käitumise motiivide ja tagajärgede mõistmisele. Sellepärast peeti vajalikuks uurida, kui vajalikuks hindavad lasteaiaõpetajad lasteraamatuid laste kooliks ettevalmistamisel?

## Meetod

### *Uuritavad*

Valimi moodustasid lasteaiaõpetajad 25st Põlva ja Võru linna ning maakonna lasteaiast. Uurimuses osalenud lasteaiad osutusid väljavalituks juhuvaliku teel. Õpetajatele jagati 64 ankeeti, millest tagastati 60 ehk 93,8%. Vastanutest 22 ehk 37% olid noored õpetajad (staaži 0 - 10 aastat) ning 38 ehk 63% staažikad õpetajad (staaži 11 - üle 20 aasta).

### *Mõõtevahend*

Uurimuse andmekogumismeetodina kasutati koolieelikute rühma õpetajatele suunatud anonüümset ankeetküsitlust paber kandjal (Lisa 1), mille tulemused kajastuvad üldistatud kujul käesolevas bakalaureusetöös. Ankeet algas uurimuse põhieesmärgi tutvustamisega ning lühikese juhendiga küsimustiku täitmiseks. Ankeet sisaldas 11 küsimust, neist kuus kinnist, üks poolkinnine ning neli lahtist.

### *Protseduur*

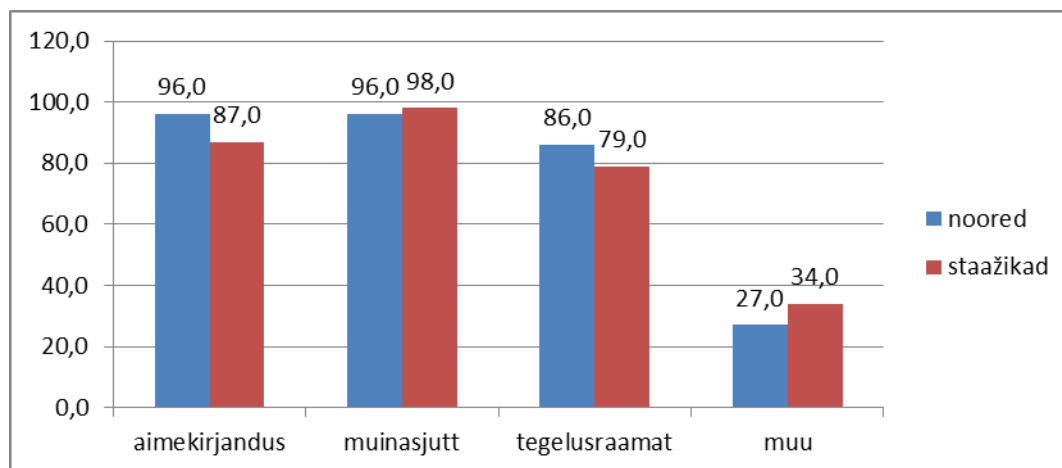
Andmeid koguti lasteaedadest 2012. aasta veebruaris. Küsitluse läbiviimiseks lasteaedade koolieelsetes rühmades küsiti eelnevalt luba kõikide uurimuses osalevate lasteaedade direktoritelt. Jaanuari alguses viidi läbi pilootuurimus neljas maalasteaias. Prooviküsitluse lõpus küsiti lisaks lasteaiaõpetajate arvamust ankeedi arusaadavuse kohta ja nõuandeid ankeedi paremaks muutmiseks. Kümne lasteaiaõpetaja vastuste tulemusel korrigeeriti küsimustikku ning veebruari algul jagati täiustatud küsimustikud lasteaedades laiali. Küsimustikud toimetati koolieelsetesse laste asutustesse töö autor. Küsimustikud anti lasteaedade direktorite kätte, kes jagasid need laiali. Küsimustikud tõi lasteaedadest ära kokkulepitud kuupäeval uurimustöö läbiviija.

## Tulemused

Uurimustöö andmed analüüsiti andmetöötlusprogrammiga Microsoft Excel 2010. Kõigepealt vaadeldakse, milliseid lasteraamatuid hindavad olulisimaiks staažikad ning milliseid noored lasteaiaõpetajad laste kooliks ettevalmistamisel; kui tihti nad kasutavad lasteraamatuid oma tegevustes; kuidas nad lasteraamatuid kasutavad ning kust nad saavad oma tegevusteks vajaminevad raamatud. Seejärel analüüsitakse lasteaiaõpetajate hinnanguid ja põhjendusi lasteraamatute valikule; õpetajate arvamusi laste eelistuste kohta ning illustratsiooni olulisust ning viimaks kirjeldatakse, kui oluliseks peavad lasteaiaõpetajad lasteraamatuid laste kooliks ettevalmistamisel ning milline on lasteaiaõpetajate arvamus eestikeelsest lastekirjandusest.

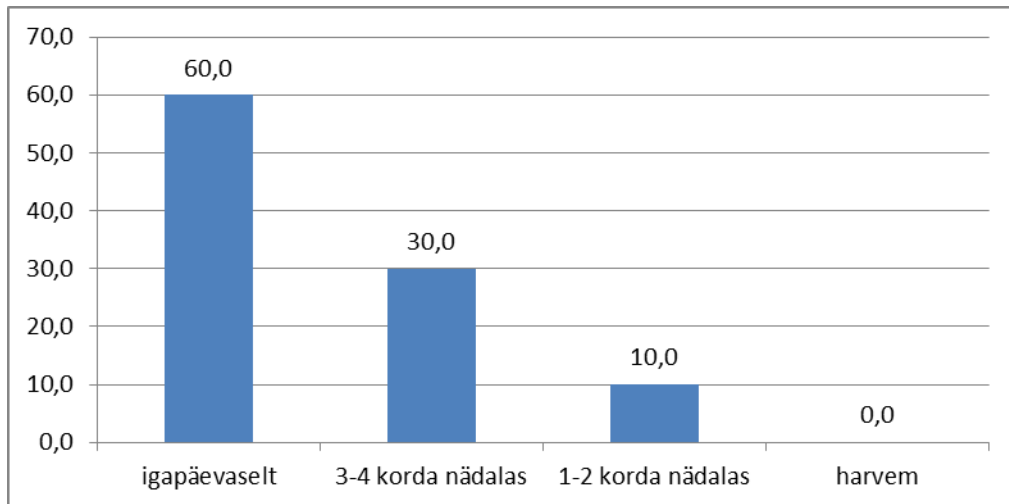
*Lastekirjanduse kasutamine laste kooliks ettevalmistamisel*

Uurimistöö käigus sooviti leida vastus küsimusele, milliseid lasteraamatuid hindavad olulisimaiks staažikad ning milliseid noored lasteaiaõpetajad laste kooliks ettevalmistamisel. Ankeetküsitluse tulemusena selgus, et staažikad lasteaiaõpetajad peavad olulisimaiks lasteraamatuks muinasjuttu (joonis 1). Noored õpetajad peavad olulisimaks võrdselt nii aimekirjandust kui muinasjuttu (96%). Staažikad õpetajad pidasid teisena oluliseks aimekirjandust (87%). Tegelusraamatu olulisust hindasid noored õpetajad (86%) kõrgemalt kui staažikad (79%).



Joonis 1. Lasteaiaõpetajate hinnangud lasteraamatute liikitele (vastused protsentides)

Järgnevalt esitati õpetajatele küsimused raamatute kasutamise sageduse kohta oma tegevustes. Noori ja staažikaid õpetajaid eraldi ei võrreldud. Küsimus esitati kinnisena ning selgus, et suurim osa õpetajaid kasutab lasteraamatuid oma tegevustes igapäevaselt (joonis 2).

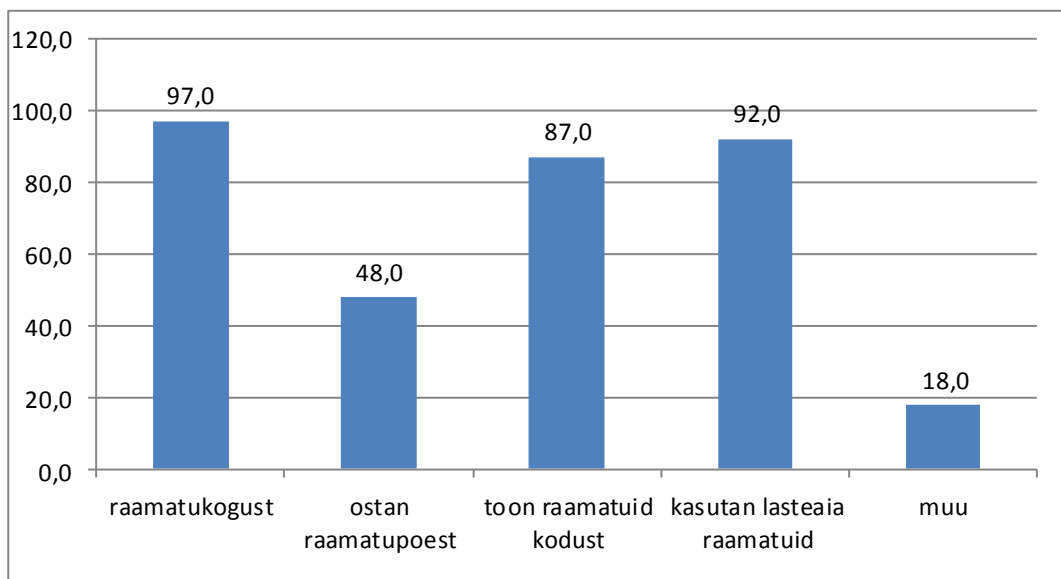


Joonis 2. Lasteraamatute kasutamise sagedus tegevustes (vastused protsentides)

Õpetajatelt küsiti veel, kuidas nad lasteraamatuid oma tegevustes kasutavad.

Õpetajatele oli antud poolkinnine küsimus, kus vastuseks võis valida mitu varianti ning lisada juurde enda poolt puuduva variandi. Enamasti õpetajad ka tegid seda. Valikuvastuseid „loen“ ja „jutustan“ valiti õpetajate poolt võrdselt (93%). Varianti „etendan näitemänguna“ märgiti õpetajate poolt 78 %. Juurde lisasid õpetajad variandid „lasteraamatute kasutamine pildimaterjalina“ (18%), „lapsed loevad, jutustavad ise“ (mõlemad 9%).

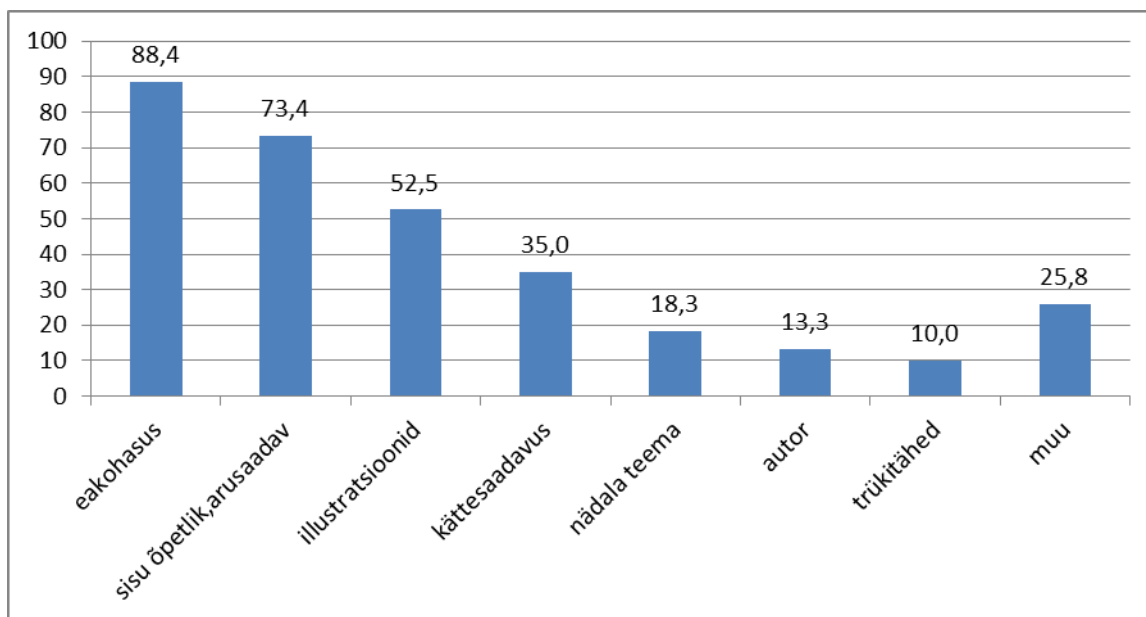
Küsimusele, kust lasteaiaõpetajad raamatuid hangivad, oli esitatud kinnise küsimusena, kus võis valida mitu vastusevarianti. Uurimuse käigus selgus, et lasteraamatud, mida õpetajad oma tegevustes kasutavad, saadakse kõige sagedamini raamatukogust (joonis 3). Suur osa vastajatest kasutab lasteaias olemas olevaid raamatuid (92%). Selgus, et paljud õpetajad toovad oma tegevuste tarvis lasteraamatud kodudest (87%).



Joonis 3. Kohad, kust lasteaiaõpetajad lasteraamatuid hangivad (vastused protsentes)

#### Lasteaiaõpetajate hinnangud lasteraamatutele

Ankeedis küsiti lasteaiaõpetajatelt ühe kinnise ja ühe lahtise küsimuse kaudu tähtsamaid aspekte, mida nemad arvestavad lasteraamatu valikul laste kooliks ettevalmistamisel. Selgus, et eelkõige peavad lasteaiaõpetajad tähtsaks raamatu sisu vastavust lapse eale (joonis 4). Oluliseks aspektiks peeti ka lasteraamatu sisu õpetlikkust, arusaadavust (73%), raamatus olevaid illustratsioone (53%) ning kättesaadavust (35%). Üllatavana peavad õpetajad vähem raamatu vastavust nädala teemale (18%).

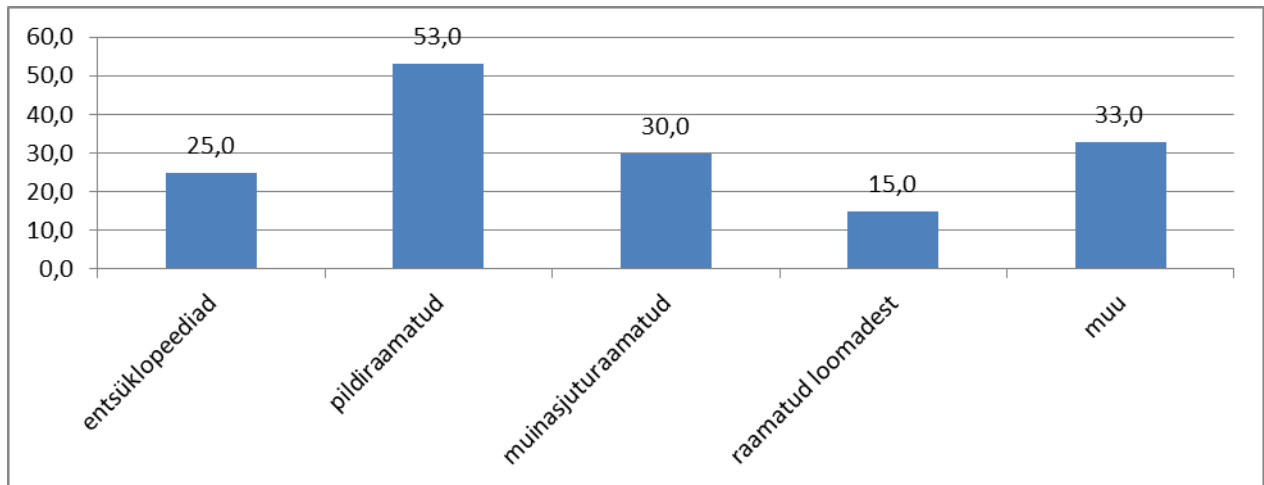


Joonis 4. Tähtsaimad aspektid lasteraamatu valikul (vastused protsentes)

Lasteaiaõpetajatelt küsiti ka põhjendusi (lahtise küsimusena), miks valitakse ülalpool nimetatud aspektide põhjal lasteraamat, mida kasutada laste kooliks ettevalmistamisel. Suur osa õpetajaid (30%) põhjendas, et raamatu valikul peaks tekst olema arusaadav ning mõistetav. Oluliseks põhjenduseks nimetati veel: laps saab ise kaasa teha ja mõelda (18%) ning selged ja arusaadavad pildid (12%). 20 % õpetajatest jättis põhjuse välja toomata.

Järgmisena uuriti laste eelistusi lasteraamatute suhtes lasteaiaõpetajate arvamuse kaudu. Küsimus ankeedis oli esitatud lahtise küsimusena. Õpetajate sõnul eelistavad koolieelikud enim pildiraamatuid (joonis 5). Sellele järgneb suur huvi muinasjuttude (30%) ning entsüklopeediate ja teatmeteoste (25%) vastu. Variandi „muu“ alla pakuti Disney Kompanii väljaandeid, mis on praegu populaarsed: „Autod“ (5%), „Hello Kitty“ (5%). Pakuti ka eesti autorite raamatuid: A.Kivirähk „Kaka ja kevad“, K.Kass „Petra lood“ (3%). 10%

vastajatest pakkus värvimis- ja nuputamisraamatuid. Üllatavalt vähe tahavad lapsed kasutada õpetajate meelest aabitsaid (10%).



Joonis 5. Laste eelistused lasteraamatutele õpetajate arvates (vastused protsentides)

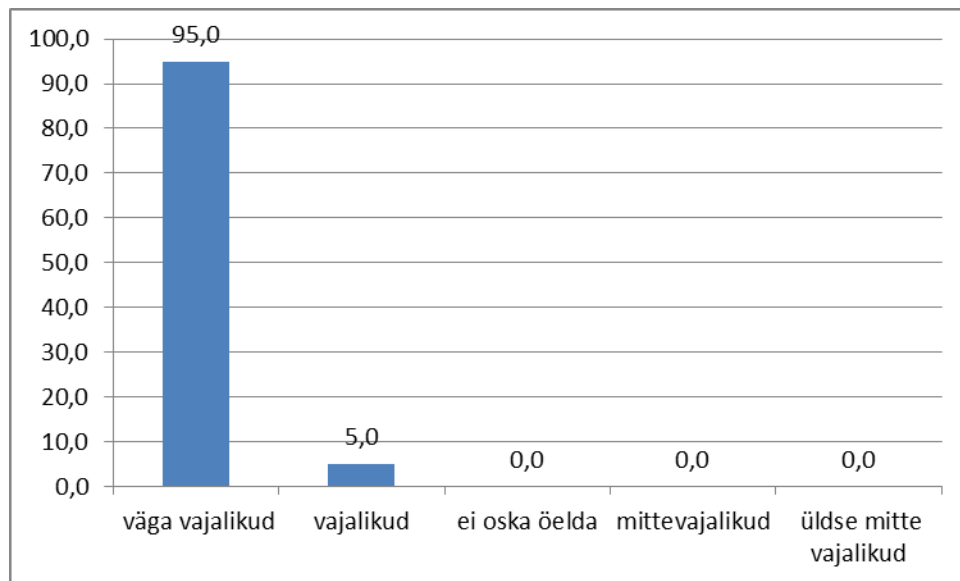
Laste eelistatud raamatu valikut põhjendasid lasteaiaõpetajad kui lastele huvipakkuvad (30%), lapsepäraseid (18%), praegu populaarne kirjandus (12%) ning nalja pakkuv (5%). Põhjendusena nimetati veel, et laps saab ise lugeda raamatut (4%), uue avastamine pildi järgi (2%). Õpetajad tõid veel üksikutel kordadel välja põhjenduse, et raamatu järgi saab meisterdada ning arendavad laste loovust. 42% vastajatest jättis põhjenduse välja toomata.

Järgnevalt uuriti õpetajatelt illustratsioonide olulisust lasteraamatutes ning põhjendust sellele. Küsimus oli ankeedis esitatud lahtisena. 63% vastajatest leidis, et illustratsioon lasteraamatus on oluline. Enamasti põhjendati illustratsiooni olulisust kui lapses huvi äratamist raamatu vastu (33%). Veel toodi välja, et illustratsioon lasteraamatus peab olema selge ja arusaadav (23%), sisu peaks lapsele arusaadav olema (13%) ning illustratsioonid peaksid olema lapsi paeluvad ning värvikad (17%). Variandi „muu“ alla jäid üksikud vastused, mida vastati enamasti ühel või kahel korral. Kahel korral vastati põhjendusena, et pilt toetab teksti, laps õpib pildi kaudu, illustratsioonid arendavad fantaasiat ja sõnavara, jutustamisoskust, soovi ise lugeda, pilt räägib lapsele rohkem kui tuhat sõna, laps õpib tõlgendama emotsioone, illustratsiooni kaudu areneb lapsel silmaring. Ühel korral vastati põhjenduseks, et illustratsioon arendab lapse kunsti- ja ilumeelt, illustratsioon õpetab lastele igapäevaseid tegevusi, nähtusi. 10% vastajatest jättis põhjenduse välja toomata ning 8% jättis küsimusele vastamata.



*Lasteaiaõpetajate hinnangud raamatute olulisusele laste kooliks ettevalmistamisel ning arvamus eestikeelsest kirjanduses.*

Uurimuse käigus sooviti leida vastus küsimusele, kui vajalikuks hindavad lasteaiaõpetajad lasteraamatuid laste kooliks ettevalmistamisel. Küsimus ankeedis oli esitatud kinnisena. Suur hulk õpetajaid peab lasteraamatud laste kooliks ettevalmistamisel väga vajalikuks (joonis 7). Oodatava tulemusena selgus, et ükski õpetaja ei pidanud lasteraamatut mittevajalikuks või üldse mittevajalikuks.



*Joonis 7. Õpetajate hinnang lasteraamatute vajalikkusele laste kooliks ettevalmistamisel (vastused protsentides)*

Lõpetuseks sooviti teada lasteaiaõpetajate arvamust eestikeelse kirjanduse osas. Küsimus oli esitatud lahtisena ning selgus, et suur osa õpetajatest arvab, et eestikeelset kirjandust on piisavalt (88%). Oli ka õpetajaid, kes arvab, et eestikeelset kirjandust on vähe (7%). Õpetajad, kes arvasid, et eestikeelset kirjandust on piisavalt, põhjendasid oma vastust, et eestikeelne kirjandus on väga hea, kuna sisaldab huvitavaid jutte (15%). Veel põhjendati oma arvamust sellega, et tõlkekirjandust ning kordustrukke on palju välja antud (10%), mis teeb raamatu hõlpsamini kättesaadavaks. Õpetajad, kes arvasid, et eestikeelset kirjandust on vähe, tõid põhjendustena välja asjaolud, et raamatute sisu on raske. Mõningatel kordadel toodi välja põhjendused: raamatut saab vajadusel ise täiendada; vähe raamatuid, mis vastavad nädala teemadele, koolieelsele eale; pole raha, et osta raamatuid. Vastandlikult tuli põhjendusi, kus arvati, et illustratsioonid raamatutes on lastele arusaamatud ning illustratsioonid väga head. 40 % õpetajatest jättis arvamuse välja toomata ning üks õpetaja jättis küsimusele vastamata.

## Arutelu

Uurimuse eesmärgiks oli välja selgitada lasteaiaõpetajate arvamusi lasteraamatute kasutamisest laste kooliks ettevalmistamisel, seda Põlva ning Võru linna ja maakonna näitel. Esimeseks uurimisküsimuseks oli, milliseid lasteraamatuid hindavad olulisimaiks staažikad (staaž 11 - üle 20 aasta) ning milliseid noored (staaž 0 - 10 aastat) lasteaiaõpetajad laste kooliks ettevalmistamisel. Selgus, et staažikad lasteaiaõpetajad peavad olulisimaiks muinasjuttu (97%), noored lasteaiaõpetajad peavad aimekirjandust ning muinasjuttu (96%) võrdseks oluliseks. Muinasjuttude ning aimekirjanduse suur kasutamise protsent lasteaedades kinnitab Bettelhemi (2007) väidet, et muinasjuttu peetakse lapse varases psühholoogilises arengus oluliseks teguriks ning Russel Freedmani (1992) öeldut, et aimeraamat informeerib, juhendab ja selgitab lastele maailma (Dowd, 1992, viidatud Freeman & Person, 1992).

Teiseks uurimisküsimuseks oli, missuguste hinnangute põhjal valivad lasteaiaõpetajad raamatu, mida kasutada laste kooliks ettevalmistamisel. Ankeetküsitluse tulemusena selgus, et õpetajad peavad raamatu valikul oluliseks lapse iga, sisu õpetlikkust, arusaadavust, illustratsioone raamatus ning kättesaadavust. Saadud tulemused vastavad Eve Annuki (2008) ning Ene Tigase (2006) läbiviidud uurimise tulemustele, et lasteaiaõpetajad valivad raamatuid pidades silmas laste iga, raamatu sisu ning illustratsioone raamatus. Samad kriteeriumid heale lasteraamatule on esitanud ka Aidi Vallik (2008) ning Reet Krusten (2003), kes on öelnud, et kirjanik arvestab lapse iga, ealist psüühilist eripära ja sellega seotud huve. Ene Tigase (2006) uurimusest ilmnes huvitav fakt, et lasteaiaõpetajad valivad raamatu eelkõige silmas pidades õppekava (nädala teema), mis käesolevas uurimuses jäi alles viiendale kohale.

Põhjendustena, miks valitakse eelnevalt nimetatud hinnangute põhjal lastele raamatuid, nimetati õpetajate poolt: raamatus oleva teksti arusaadavus ning mõistetavus; laps saaks ise kaasa teha, mõelda ning arusaadavad pildid lasteraamatus. Aidi Vallik (2008) on enam - vähem samal arvamusel, et hea lasteraamat peaks kõnelema probleemidest, mis lugejat huvitab, olema kõitva ülesehitusega ning sisaldama tegelasi, kellega laps saab ennast samastada. Teksti mõistmisel aitavad illustratsioonid last palju, ergutavad tema kujutlusvõimet, aitavad kaasa tekstist tingitud visuaalsete kujutluste tekkimisele, mis raamatu lugemise puhul on hädavajalik.

Kolmandaks uurimisküsimuseks oli, kui vajalikuks hindavad lasteaiaõpetajad lasteraamatuid laste kooliks ettevalmistamisel. Küsimus sai oodatava vastuse, 95% õpetajatest pidas lasteraamatuid laste kooliks ettevalmistamisel väga vajalikuks ning ülejäänud 5% vajalikuks. Õpetajad arvestavad oma töös riiklikku õppekava (2008), kus „*Keel ja kõne*“ all on välja toodud punkt, et lastekirjanduse abil suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise,

ümberjutustamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama. Riiklikus õppekavas on eraldi välja toodud kuue kuni seitsmeaastaste laste õppe- ja kasvatustegevuse ootused. RÕK järgi peaks koolieelik saama aru kuuldu sisust ning suutma sellele sobivalt reageerida; suutma oma mõtteid suulises kõnes edasi anda; jutustama pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse alusel, seejuures andes edasi põhisisu ja olulisi detaile ning kirjeldama oma tundeid.

Oluline oli ka välja selgitada, kui tihti kasutavad lasteaiaõpetajad lasteraamatuid oma tegevustes ja kuidas nad seda teevad. Antud uurimuses selgus, et suur osa õpetajaid, nimelt 60% kasutab lasteraamatuid oma tegevustes igapäevaselt. Enamjaolt õpetajad loevad või jutustavad lastele kirjandust. Lastele raamatu korduv ettelugemine on arengu seisukohalt väga oluline (Kikas, 2008). Ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi, lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist (RÕK, 2008). Vorobjova (2006) on märkinud, et sidusast jutustusest üksnes analoogia ehk täiskasvanute juttude kuulamise alusel siiski ei omandata. Kuuldud jutte on kasulik analüüsida/läbi arutada. Sellega arendame lastel teksti mõistmise oskust, aga samas ka teadvustame neile jutustuse elemente (viidatud Padrik & Hallap, 2008). Lapsed õpivad jutustuse struktuuri juttu kuulates ning salvestavad selle mällu, et ise hiljem sarnaselt jutustada (Kikas, 2008). 78% õpetajaid etendavad teksti näitemänguna. Pärast loo analüüsi võiks järgneda dramatiseering jutustuse kinnitamiseks (Padrik & Hallap, 2008),

Käesolevas uurimuses vaadeldi ka, kust lasteaiaõpetajad hangivad lasteraamatuid. Uurimuse tulemusena selgus, et 97% õpetajatest saab vajaminevad raamatud raamatukogust. Uurimuse tulemus kinnitas ka Ene Tigase (2006) ja Eve Annuki (2008) uurimuste tulemusi, et õpetajad eelistavad lasteaias olemasolevaid raamatuid, mida käesolevas uurimuses vastati 92%. Arvatavasti eelistatakse raamatukogus ning lasteaias olemasolevaid raamatuid, kuna valik on suur ja vastavad laste eale, kindlasti mängib rolli ka lasteaia majanduslik olukord. Kuna uute raamatute soetamine on kallid, siis on lihtsam laenutada vajaminevaid raamatuid raamatukogust.

Lasteraamatute kasutamise juures on veel teisigi tahke, millega õpetajad arvestavad. Laste enda eelistused lasteraamatutele pakkusid huvitavaid vastuseid. Õpetajate arvates eelistavad lapsed eelkõige pildiraamatuid. Lapsi köidavad suured ja selged üksikasjad. Pilt rikastab vaataja kogemust, avardab maailmapilti realistliku kujutuse kaudu (Müürsepp, 1996). Ehk seepärast eelistavadki lapsed just pildiraamatuid, et need annavad neile niivõrd palju uut informatsiooni läbi nende endi silmade. Pildiraamatule järgnesid muinasjuturaamatud, teatmeteosed, entsüklopeediad. Ka need raamatud sisaldavad illustratsioone, millest lapsed ammutavad uusi teadmisi, eriti need lapsed, kes veel ise ei oska lugeda. Õpetajad ise

põhjendasid oma arvamusi, et eelpool nimetatud raamatud on lastele huvitavad ning lastepärased. Õpetajate põhjendused kinnitavad järjekordselt Aidi Valliku (2008) arvamust, et lasteraamat peaks olema meelikõitva (lapsepärase) ning põneva ülesehitusega.

Uurimuses sooviti teada saada õpetajate arvamust illustratsioonide olulisuse kohta lasteraamatutes. Selgus, et 63% õpetajatest peab illustratsiooni oluliseks, kuna tekitab lapses huvi raamatu vastu. Seda tõestab ka Mare Mürsepa (1996) mõtisklus, et pilt raamatus illustreerib teksti, jutustab omaette lugu, ergutab mõtlemisprotsesse, stimuleerib vaatlemist ning õhutab aktiivsele uurimisele. Tihti on pildid lasteraamatus värvikirevad, mis paeluvad lapsi neid uurima ja vaatlema.

Lisaks uuriti lasteaiaõpetajate arvamust eestikeelsest lastekirjandusest. 88% õpetajatest arvas, et eestikeelset kirjandust on piisavalt, põhjendades oma vastust, et kirjandus on väga hea ning palju on tõlkekirjandust. Eve Annuki (2008) uurimustöö tõestab, et lasteaiaõpetajad eelistavad eesti autoreid, seda eelkõige huvitavate juttude ja kättesaadavuse (kordustrükke palju) pärast. Kahetsusväärset jättis 40% õpetajatest oma arvamuse välja toomata.

Uuritud on ainult 25 Põlva ning Võru linna ja maakonna lasteaiaõpetajate arvamusi lasteraamatute kasutamisest laste kooliks ettevalmistamisel, mistõttu suuri üldistusi lasteraamatute kasutamise kohta teha ei saa. Edaspidi tuleks uurida ka teiste linnade ja maakondade õpetajaid. Lisaks võiks edaspidistes uurimustes tähelepanu pöörata eraldi nii linna kui maakonna lasteaiaõpetajatele. Põhjalikumalt võiks uurida, millised on populaarsemad aime-, muinasjutu- ja tegelusraamatud lasteaias. Uurida võiks seda õpetajate ning laste enda eelistuste kohaselt.

#### Tänuõnad

Töö autor tahab tänada kõiki töö koostamisel abiks olnud toetajaid. Eriline tänu kuulub seminaritöö juhendajale Malle Reidolvile. Suured tänud kuuluvad Tiia Krassile (Tartu Ülikooli inglise keele ja kirjanduse lektor), Erki Kukkale (Monaro Stonehouse OÜ – projektijuht). Märkimisväärsed tänud kuuluvad minu pereliikmetele, kes kinkisid aega ja motivatsioonitunnet minu bakalaureusetöö koostamisel.

#### Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

## Kasutatud kirjandus

- Annuk, E. (2008). *Lapsele raamatu valimine Tartumaa lapsevanemate ja lasteaiadõpetajate poolt*. Tartu Ülikool. Haridusteaduskond. Bakalaureusetöö.
- Bettelheim, B. (2007). *Muinasjuttude võlujõud*. Tartu: AS Atlex.
- Brotherus, A., Hytönen, J., & Krokfors, L. (2001). *Esi- ja algõpetuse didaktika*. Tallinn: TPÜ Kirjastus.
- Freedman, R. (1992). Fact or fiction? E.B, Freeman & D.G, Person (Toim), *Using Nonfiction Trade Books in the Elementary Classroom. From Ants to Zeppelin*. Retrieved from <http://eric.ed.gov/PDFS/ED346468.pdf>.
- Ginter, J. (2008, 12.detsember). Mõte. *Õpetajate Leht*, lk 4.
- Hallap, M., & Padrik, M. (2008). *Lapse kõne arendamine. Praktilisi soovitusi kõnelise suhtlemise kujundamisel*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Hujala, E. (2004). *Uuenev alusharidus*. Tallinn: AS Kirjastus Ilo.
- Hunt, P. (2003). *Children's literature*. Malden: Blackwell.
- Kikas, E. (2008). Tunnetusprotsesside areng. E, Kikas (Toim), *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 19 - 38). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Kivi, L. & Sarapuu, H. (2005). Keel ja kõne. Henno, K (Toim), *Laps ja lasteaed. Lasteaiadõpetaja käsiraamat* (lk 227 - 255). Tartu: Atlex.
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava*. (2008). Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/12970917>.
- Krashen, S. (2004). Children's literature: very good news and very bad news. Retrieved from [http://www.sdkrashen.com/articles/childrens\\_lit/all.html](http://www.sdkrashen.com/articles/childrens_lit/all.html).
- Krusten, R. (2003). Mis on lastekirjandus? *Nukits*, 16 - 18.
- Krusten, R., Kumberg, K., Mürsepp, M., Niitra, M., Ojala, H., Palm, J., Reidolv, M., Tarrend, A. (2006). *Lastekirjanduse sõnastik*. Tallinn: Eesti Lastekirjanduse Teabekeskus.
- Mürsepp, M. (1996). Pilt lasteraamatus. *Nukits*, lk 6 - 8.
- Mürsepp, M. (2003). *Lastekirjandus - müüt, pilt, lugu, laps*. Tallinn: TPÜ Kirjastus.
- Nikolajeva, M. (1997). *Introduction to the theory of children's literature*. Tallinn: TPÜ Kirjastus.
- Palm, J. (2000). Lastekirjanduse piirid ja piiritlematus. *Nukits*, 6 - 7.
- Pervik, A. (2005). Müüdid ja põhitõed maailmapildi kujunemisel. *Nukits*, 1 - 7.
- Põdra, M. (2002). Koolivalmidus lapsevanemate arvamustes. A, Kons (Toim), *Koolivalmidus* (lk 18 - 23). Tallinn: Kirjastus Ilo.

- Raudsepp - Alt, U. (2008). Koolikohustuse lävel. H.M, Seero (Toim), *Koolimineku lävel* (lk 7- 14). Tallinn: Kirjastus Ilo.
- Reidolv, M. (2007, 9.märts). Lasteraamat on mõjuvõimas vahend. *Õpetajate Leht*, lk 17.
- Saare, E. (2004). Kirjutama õppimise töövihikud 5 - 6 aastaste laste valikutes. A, Kons (Toim), *Lugemisest, kirjutamisest ja loovusest* (lk 40 - 47). Tallinn: Kirjastus Ilo.
- Schmitz, T. (1997). Tell the lady what you like: shopping for children`s books. *The Horn Book Magazine*, 73, 2, p 171 - 177.
- Tigas, E. (2006). *Lastekirjanduse kasutamine Põlvamaa koolieelsete lasteasutuste õppe- ja kasvatustöös*. Tartu Ülikool. Haridusteaduskond. Bakalaureusetöö.
- Vallik, A. (2008, 12.detsember). Hea lasteraamatu fenomen. *Õpetajate Leht*, lk 6.
- Veisson, M. (2003, 20.juuni). *Sotsiaalne küpsus ja koolivalmidus*. Külastatud aadressil <http://www.opleht.ee/Arhiiv/2003/20.06.03/tekstid/aine/8.html>
- Viher, I. (2002). Koolivalmidus ja kohanemine koolis. A, Kons (Toim), *Koolivalmidus* (lk 5 - 16). Tallinn: Kirjastus Ilo.

Tere, lugupeetud õpetaja!

Olen Kaisa Kurik, Tartu Ülikooli III kursuse tudeng. Õpin Avatud Ülikoolis koolieelse lasteasutuse õpetaja erialal. Viin läbi uurimust minu bakalaureusetööks, et teada saada, milliseid on lasteaiaõpetajate arvamused lasteraamatutest kasutamisest laste kooliks ettevalmistamisel. Ankeet on mõeldud koolieelse rühma õpetajatele.

Uurimuse läbiviimiseks olen koostanud ankeetküsitluse. Ankeet on anonüümne ning uurimuse tulemused kajastuvad minu bakalaureusetöös. Küsimustiku täitmine on vabatahtlik, kuid väga oluline välja selgitamiseks, milliseid raamatuid kasutavad lasteaiaõpetajad laste kooliks ettevalmistamisel.

Küsimuste tekkimise korral või tagasiside soovi korral saab minuga ühendust võtta e-maili aadressil: [kaisa333@hotmail.com](mailto:kaisa333@hotmail.com) või telefonil 56 34 64 57.

Täna vastamast!

Kaisa Kurik

1. Milliseid raamatuid kasutate laste kooliks ettevalmistamisel? Sobivatele vastusevariantidele tõmmake ring ümber.
  - a) aimekirjandus (populaarteaduslik kirjandus e teabekirjandus),
  - b) muinasjutt,
  - c) tegelusraamatud,
  - d) muu variant.
2. Kui tihti Te kasutate lasteraamatuid oma tegevustes? Sobivale vastusevariandile tõmmake ring ümber.
  - a) igapäevaselt,
  - b) 3-4 korda nädalas,
  - c) 1-2 korda nädalas,
  - d) harvem.
3. Kuidas kasutate lasteraamatuid kooliks ettevalmistamisel? Sobivatele vastusevariandile tõmmake ring ümber.
  - a) loen,
  - b) jutustan,
  - c) etendan näitemänguna,

d) .....

4. Kust hangite Teie lasteraamatuid, mida kasutate oma tegevustes? Sobivatele vastusevariantidele tõmmake ring ümber.

a) raamatukogust,

b) ostan raamatupoest,

c) toon raamatuid kodust,

d) kasutan lasteaia raamatuid (metoodilise kabineti, oma rühma, teiste rühmade raamatuid),

e) muu variant.

5. Mille põhjal Te valite raamatu, mida kasutada laste kooliks ettevalmistamisel? Sobivatele vastusevariandile tõmmake ring ümber.

a) illustratsioonid,

b) eakohasus,

c) raamatu sisu/õpetus,

d) autor,

e) kättesaadavus,

f) muu variant.

6. Millised on Teie meelet tähtsaimad aspektid, mida silmas pidada raamatu valikul kooliks ettevalmistamisel? Palun põhjendage.

.....  
.....  
.....  
.....  
.....

7. Milliseid raamatuid eelistavad Teie meelet lapsed? Palun põhjendage.

.....  
.....  
.....

8. Kui olulised on Teie meelet raamatus olevad illustratsioonid? Palun põhjendage.

.....  
.....  
.....



.....  
.....

9. Mil määral on lasteraamatud vajalikud laste kooliks ettevalmistamisel? Sobivale vastusevariandile märkige ette linnuke.

- väga vajalikud
- vajalikud
- ei oska öelda
- mittevajalikud
- üldse mitte vajalikud.

10. Milline on Teie arvamus eestikeelsest lastekirjandusest, kas seda on Teie meelest piisavalt?

.....  
.....  
.....

11. Kui kaua Olete lasteaiaõpetajana töötanud? Sobivale vastusevariandile tõmmake ring ümber.

- a) alla aasta,
- b) 1 - 5 aastat,
- c) 6 - 10 aastat,
- d) 11 - 15 aastat,
- e) 16 - 20 aastat,
- f) kauem kui 20 aastat.